

Josipa STRMEČKI

CAPRONCENSIS

ZAVIČAJNA ZBIRKA KNJIŽNICE I ČITAONICE
FRANA GALOVIĆA KOPRIVNICA

UVOD

Tradicija knjižničarstva na podravskim prostorima ima dugu povijest. Koprivnica kao najznačajniji grad sjeverozapadnog dijela Podravine, prva osniva narodnu čitaonicu potkraj Ilirskog preporoda - 1846.¹

To su temelji na kojima će se nadograđivati koprivničko knjižničarstvo. Zavičajna zbirka Knjižnice i čitaonice Frana Galovića, kao sustavna zbirka, formalno se osniva tek u novije vrijeme - 1980. god. dobivanjem stalnog prostora i uspostavom knjige inventura, mada je građa za nju skupljana i izdavana već ranije.² Problemi vezani uz to tipični su u kontekstu cjelokupnog razvoja našeg poslijeratnog knjižničarstva - od prostornih i kadrovskih pa do problema materijalne prirode.

Uspostavljanje samostalne Republike Hrvatske donijelo je novu administrativno - teritorijalnu organizaciju na županije što se pozitivno odrazilo na razvoj kraja i Knjižnice, koja od 27. 3. 1995. god. postaje matična knjižnica za Koprivničko - križevačku županiju.

Domoljubni val i oduševljenje vjekovnom kulturnom baštinom vidljivo je i na lokalnoj razini. Izdavačka produkcija iznijela je na svjetlo dana pretiske već pomalo zaboravljenih (a za šire građanstvo i potpuno nepoznatih) zavičajnih stvaratelja i djela, ali i obilje nove građe, što svjedoči o pojačanom interesu za zavičaj. Studenti i učenici sve više koriste ovu građu, a Knjižnica u svojoj nabavi itekako vodi brigu o prikupljanju takvih djela.

Za očekivati je daljnje pozitivne promjene kada predviđenim proširenjem potkrovlja Knjižnice zavičajna zbirka postane potpuno "vidljiva" i izdvojena iz prostora studijskog odjela.

1. KRATKA POVIJEST KNJIŽNICE I ČITAONICE FRANA GALOVIĆA

1.1. OD OSNUTKA DO KONAČNOG SMJEŠTAJA (1945. - 1981.)

Kao što je u uvodu spomenuto, tradicija knjižničarstva ima preko stopedeset godina dugu povijest. Kroz to razdoblje mijenjali su se i osnivači i korisnici, gasile se i ponovno rađale knjižnice i čitaonice kao kulturna i duhovna središta gradske (i seoskih) sredina.

Vrijeme nakon Drugog svjetskog rata ponovno je iskazalo potrebu osnivanja knjižnica.

Karta 1.
Područje zavičajne zbirke: grad Koprivnica i okolne općine

Na inicijativu nove vlasti, ali i pojedinaca,³ krenulo se opet iz početka - skupilo se i popisalo knjiga, izabrao knjižničar (inače učitelj) i početkom studenog 1945. god. Knjižnica je otvorena. Bila je smještena u Domu kulture, današnji Domoljub 9. Međutim početni entuzijazam uskoro je naišao na probleme koji se kao konstanta ponavljaju - prostorni smještaj i neriješeno financiranje povezano s nedovoljnim interesom šire društvene zajednice. Tek 1953. god., kada Knjižnica postaje budžetska ustanova, stanje se mijenja. Te godine Knjižnica preseljava u nove prostorije (današnji Trg bana Jelačić 2) gdje će ostati sve do 1970. god.

Iz te 1953. god. imamo i prve podatke o knjižnom fondu, članovima i posudbi. Vrlo skromne brojke govore o **1909** knjiga, **527** članova i **1108** posudbi.⁴ Daljnji razvoj tekao je sporom uzlaznom linijom, pa pet godina kasnije Gradska knjižnica ima 4649 knjiga, dva knjižničara i cjelodnevnu otvorenost. Međutim, podatak iz 1959. god. govori da "knjiga vezanih za naš zavičaj kao što su Miškinine knjige ili Nemčićeve Putositnice **nema**."⁵ Uzroke takvom stanju treba tražiti kako u nerazvijenosti sredine, tako i u nedovoljnoj svijesti u prepoznavanju važnosti zavičajne građe.

1961. g. značajna je za daljnji rad Knjižnice koja postaje samostalna ustanova, preuređuje se i pristupa stručnoj obradi knjiga po UDK M. Deweya (do tada knjige su se vodile po abecedi i kako su nabavljene, a stručno sredenog kataloga nije bilo). U preuređenoj Knjižnici uskoro postaje pretijesno; knjižni fond raste, a čitaonica se maksimalno koristi.

Nameće se potreba većeg i stalnog prostora. Javlja se potreba za novim medijima (TV, diskoteka), za bibliobusom, pokreće pitanje matičnosti o čemu su sve obaviještene gradske strukture vlasti. Knjižnica postaje općinska matična knjižnica, a rastući zadaci primorali su je da se 1970. god. pripoji Muzeju grada Koprivnice, u čijem će sastavu ostati deset godina.

70 - te su obilježine čestim promjenama lokacije, ali i pozitivnim promjenama u karakteru Knjižnice, koja od posudionice knjiga i časopisa postaje pokretač kulturnog života grada (održavaju se predavanja, priređuju izložbe). Ukratko, to je vrlo plodno razdoblje u radu Knjižnice, koja 1970. god. ima **14171** knjigu i **1200** članova.

U ovom razdoblju jača svijest i potreba o skupljanju građe lokalnog karakter pa je u tom kontekstu značajan podatak da se 1970. u "Mjesecu knjige" glavna proslava SRH održala u Đelekovcu i Koprivnici, a vezana je bila uz pisca Mihovila Pavleka Miškinu, rodom iz Đelekovca.

Imajući u vidu da je Knjižnica djelovala u sastavu Muzeja, zasigurno je bilo poticajno po uzoru na muzejsku zavičajnu građu skupljati i prezentirati domaće lokalne stvaratelje i njihova djela i to upravo sredinom 70 - ih kada se uočava veći interes knjižničarske struke u svijetu i kod nas o ovom važnom segmentu knjižničarstva.⁶ Prema kazivanju tadašnjeg rukovoditelja Knjižnice djela koja govore o zavičaju izdvajala su se iz cjelokupnog knjižnog fonda (mada ne i formalno kao zasebna zbirka) i stavljala na zasebnu policu. Bio je to skromni početak (s oko stotinjak knjiga) buduće zavičajne zbirke koja će svoje konačno mjesto i ulogu dobiti u novom prostoru Knjižnice.

1.2. STALNI PROSTOR

Godine 1979. otpočelo se s adaptacijom zgrade na Trgu maršala Tita (sadašnji Zrinski trg 6). Lijepa jednokatnica iz prošlog stoljeća, na atraktivnom mjestu u središtu grada, preuređena je u novu, suvremenu knjižnicu koja je svečano otvorena u svibnju 1981. g. Nakon dugogodišnjeg "podstanarstva" Knjižnica je konačno dobila stalnu lokaciju od 550 četvornih metara korisne površine (i mogućnošću proširenja na tavanke i podrumске prostorije što govori da se vodilo računa o zahtjevima koji stoje pred suvremenom knjižnicom). U novoj zgradi otvoreni su i novi odjeli:

u prizemlju odjel za odrasle s čitaonicom i dječji odjel, na prvom katu odjel za nabavu i obradu knjiga i studijski odjel kao novina u Knjižnici.

(Galerijski dio u međukatu ima dva spremišta: jedno za tisak, a drugo za knjige bibliobusa?). U sklopu studijskog odjela svoje je mjesto konačno dobila i zavičajna zbirka.

1.3. OSNUTAK ZAVIČAJNE ZBIRKE

Po definiciji, zavičajna zbirka posebna je zbirka unutar knjižnice koja nabavlja, prikuplja, obrađuje, smješta i čuva te daje na korištenje građu što s raznih aspekata (povijesno - poli-

tičkog, ekonomskog, geografskog itd.) govori o razvitku kraja u kojem djeluje.⁸

Kako doznajemo iz dokumentacije Knjižnice zavičajna zbirka "CAPRONCENSIS" formirana je kao specijalna zbirka knjižne i druge građe sa zavičajnom tematikom 1980. god.

2. ZAVIČAJNA ZBIRKA "CAPRONCENSIS"

2.1. NAZIV I PODRUČJE ZBIRKE

Zavičajna zbirka nazvana je po latinskom imenu našega grada "Caproncensis" (po uzoru na istoimenu muzejsku zbirku).

Kako je sam pojam zavičaja višeznačan⁹ pri osnivanju jasno je da definirano područje zbirke te kriteriji za selekciju. Kao područje zbirke uzet je teritorij tadašnje općine Koprivnica (Karta 1), poštujući administrativnu granicu, ali uvažavajući povijesne veze s pojedinim podravskim mjestima i gradovima. Lokalni karakter zbirke tijekom vremena prerastao je u subregionalni (naročito poslije imenovanja Knjižnice i čitaonice Frana Galovića matičnom županijskom, 1995. god.), ali stvarno područje zavičajne zbirke "CAPRONCENSIS" je područje grada Koprivnice i okolnih općina.¹⁰

2.2. GRAĐA I RAZVRSTAVANJE GRAĐE

Pri osnivanju zbirke jasno je određeno područje koje će pokrivati i koju građu će sakupljati. Kao kriterij za selekciju uzet je autorski i teritorijalni princip (oslanjajući se na stručne članke autora koji se bave zavičajnim zbirkama).

Sadržajno, skuplja se najraznovrsnija, pretežno tiskana građa uz poštivanje triju kriterija: da govori o kraju (koprivnička Podravina), da je tiskana ili izdana na tom prostoru i da su autori vezani uz taj kraj.

Iz cjelokupnog fonda matične knjižnice tada se izdvajaju i inventariziraju monografske i serijske publikacije, dok se katalogiziraju samo monografske.¹¹ Tako je ostalo i do danas. Od 1982. god. fond se obrađuje prema ISBD(M)-u.¹² Stručni radovi autora¹³ koji se bave razvrstavanjem građe u zavičajnim zbirkama uglavnom se podudaraju u pologiji. Konkretno, u zavičajnoj zbirci "Caproncensis" tijekom se vremena iskristaliziralo razvrstavanje u devet osnovnih skupina kako ih navodi Đ. Mesić:

1. monografije:

- a) sadržajno vezane uz zavičaj
- b) vezane uz zavičaj s obzirom na izdavanje

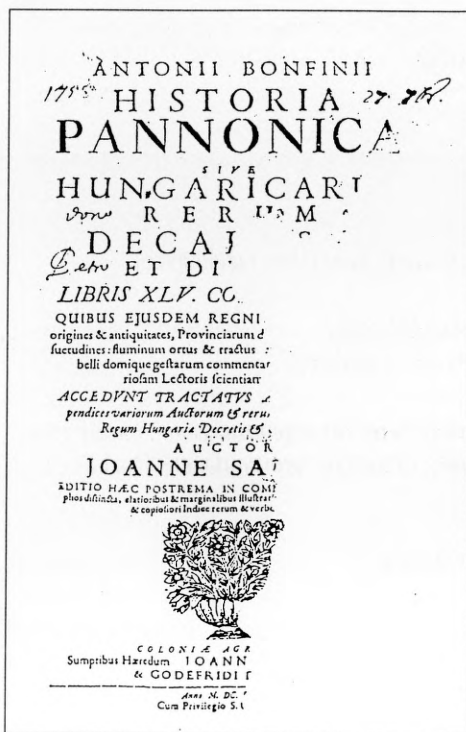
2. serijske publikacije
 - a) sadržajno vezane uz zavičaj
 - b) vezane po izdavanju
3. rukopisi
4. muzikalije vezane uz kraj
5. planovi mjesta, geografske karte
6. zvučna građa
7. slikovna građa (likovni radovi, reprodukcije, portreti, fotografije, razglednice)
8. polupublicirana građa:
 - a) znanstvene i stručne polupublikacije
 - b) društvenopolitičke (materijali sa sjednica)
 - c) katalozi, prospekti, sadržaji
 - d) programi i izvještaji o radu privrednih organizacija
9. efemerna građa (plakati, leci, ulaznice, upute za korištenje proizvoda, cjenici...)

MONOGRAFIJE

Kao što je ranije spomenuto, jedino su monografske publikacije¹⁴ u zavičajnoj zbirci stručno obrađene, tj. katalogizirane, a ima ih **959** (zaključno s krajem 1998. god.). Valja istaknuti da je najvredniji dio, knjižna zbirka "Brozović", s 1010 svezaka knjiga i 24 naslova časopisa, izdvojena kao zasebni dio zavičajne zbirke o čemu će kasnije biti riječi).

Najbrojnija građa unutar zbirke nalazi se u nevelikom spremišnom prostoru u okviru studijskog odjela ratvrstana po UDK- skupinama. (Gore, na galerijskom prostoru smještena je periodika i dio polupublicirane građe).

Ovdje su djela poznatih zavičajnih stvaratelja: književnika, pjesnika, povjesničara, geografa, umjetnika, znanstvenika...Upadaju u oči književni radovi autora kao što su K. May, R. Amundsen, A. Schnitzler, A. Schopenhauer. Kako su se oni ovdje našli? Djela ovih književnika tiskana su u poznatoj predratnoj tiskari Vinka Vošickog koja je dala kulturni pečat ovoj sredini, a 20-ih godina tiskala je djela M. Krleže i A. Cesarca; "Novele", "Pjesme I", "Vučjak", "Vražji otok", a tu je svjetlo dana ugledao i prvi broj "Književne republike" te Cesarčev "Zlatni mladić" i "Careva kraljevina". Unutar zavičajne zbirke unikatna su i djela najznamenitijeg književnika našega kraja, modernog hrvatskog pjesnika Frana Galovića, rodnom iz Peteranca¹⁵. Nezaobilazno je spomenuti i "Putositnice" (iz 1942.) A. N. Gostovinskog, koji je živio i radio u Koprivnici. Tu su i djela komediografa Đure Estera, Mihovila Pavleka Miškine, Đure Sudete. O povijesti Podravine i Koprivnice pisao je poznati predratni povjesničar Rudolf Horvat, rođeni Koprivničanec. Osim grada Koprivnice i mnoga sela imaju svoje monografije od kojih ističemo rad Blaža Mađera "Časti i dobru zavičaja", iz 1937., koji govori o povijesti i kulturi Novigrada Podravskog. U novije vrijeme bogatu etnobaštinu godinama je prikupljao i tek dijelom objavio Miroslav Dolenc Dravski. O privrednim, geografskim i kulturnim aspektima Podravine puno je pisao dr. Dragutin Feletar, a

Slika 1. Glavna naslovna stranica (oštećena) najstarije knjige u spomeničkoj zbirci "Brozović"

prirodna obilježja Podravine obrađena su u djelima dr. Radovana Kranjčeva. Dušu mjesta i njegove ljude opisala je Božena Loborec, naša "domaća" književnica i kajkavska pjesnikinja, te Pajo Kanižaj. Niz bi se mogao i dalje nastaviti imenima kao što su Stjepan Brodarić, Petar Berke, Pavao Vuk Pavlović i mnogi drugi koji su svojim radom i nazočnošću zadužili naš kraj.

Podravina se zrcali u djelima mnogobrojnih likovnih stvaratelja, od kojih su većina zastupljena u zavičajnoj zbirci svojim monografijama, i likovnim mapama, kao što su velikani hlebinske naive Ivan i Josip Generalić, Ivan Lacković Croata, Mirko Virius, Mijo Kovačić, Ivan Večenaj... (Potonji se javlja i kao pjesnik i pisac o rodnom Prekodravlju, a dugogodišnje bilješke o specifičnoj kajkavskoj jezičnoj bašini urodio je 1997.g. izdavanjem "Rječnika govora Gole"). Od modernih umjenika tu su monografije Zlatka Kuzlarića Atača, Ivana Obsiegera, Fedora Malančeca, likovne mape s radovima Darka Bakliže, Željka Mucka, Romana Baričevića...

SERIJSKE PUBLIKACIJE

Ovaj fond zavičajne zbirke razmjerno je skroman i neobrađen. Novina i časopisa koji su izdani na području koje pokriva zavičajna zbirka i koji govore o našem kraju je ukupno 79 naslova, nisu inventarizirani, a evidencija se nosi na posebnim kartonskim obrascima koji imaju funkciju abecednog kataloga.¹⁶ (Na isti način vodi se i ostala periodika na studijskom odjelu). Na kraju godine cijelo godište se skupi i ulaže u kartonske omote ("Glas Podravine i Prigorja", "Podravka"), dok se časopisi povežu i odlažu u spremište zavičajne zbirke. Zbornici ("Podravski", "Hlebinski", "Virovski") obrađeni su kao monografske publikacije, a također i neki časopisi (npr. "Plima") jer sadrže priloge značajnih zavičajnih stvaratelja.

Vrlo vrijednu donaciju starih novina, koje je tiskao i izdavao Vinko Vošicki (20-ih i 30-ih god.) dobila je Knjižnica na poklon početkom ove godine, a sadrži nepotpuna godišta

“Koprivničkih novina” i “Koprivničkog Hrvata” koji su se bavili lokalnim temama. “Podravske novine” iz iste donacije list su s najdužom tradicijom izlaženja u Koprivnici (pokrenuo ih je Klub akademičara, koji je 20-ih god. zaslužan za otvaranje prve javne knjižnice u gradu). I one su nepotpune.

Sve zajedno za sada se čuva u posebnoj kartonskoj kutiji u spremištu zavičajne zbirke.

RUKOPISNA GRAĐA

Najveću vrijednost u ovoj, inače malobrojnoj grupi građe, ima rukopisna veterinarska ljekaruša (na njemačkom jeziku)

Iz prve polovice 19. st. koja kao takva ima obilježje spomenika kulture (dio je već ranije spominjane zbirke “Brozović”), iz dijela još nesređene ostavštine dr. Leandera Brozovića koja se nalazi u našoj Knjižnici navodimo rukopise iz osobne korespondencije i različite zabilješke.

To je rasuta građa koja još čeka da bude uvedena i obrađena.

Isto se odnosi na nedavno darovane rukopise književnice Božene Loborec: dva putopisna dnevnika te “delegatski dnevnik”, kako ga naziva sama autorica. Zanimljiva je i korespondencija (uložena u registrator) što ju je B. Loborec vodila sa suradnicima “Ruku” u razdoblju od 1977. - 1979. god. kada je taj književni prilog izlazio u lokalnim novinama, “Glasu Podravine”.

MUZIKALIJE VEZANE UZ KRAJ (AV - GRAĐA)

Iz dokumentacije Knjižnice doznajemo da je 1986. god. zavičajna zbirka imala svega dvije muzikalije (tiskani notni zapisi), a situacija se ni do danas (1998.god.) nije bitno promijenila - samo jedanaest naslova inventariziranih i stručno obrađenih knjiga. S jedne strane objektivni razlozi (rijetka izdavačka produkcija o toj tematici), a s druge nedostatak sustavnijeg praćenja i prikupljanja rezultirali su ovako skromnom građom. O formiranju zasebne zbirke za sada nema govora, mada bi se u budućnosti mogla formirati mješovita zbirka koja bi objedinila muzikalije (tiskane notne zapise), AV i elektroničku građu koja je (i biti će) sve brojnija. Time bi se neznatno odstupilo od razvrstavanja zavičajne građe kako to predlaže Đ. Mesić,¹⁸ ali s obzirom da je riječ o sadržajno sličnoj građi imali bismo je svu na jednom mjestu.

Brojčani podaci govore slijedeće: ukupno 38 jedinica AV - građe¹⁹ i dva zvučna CD-a.²⁰ (Ovdje treba istaknuti da su dio AV građe i naši, videozapisi²¹ s književnih večeri).

PLANOVI MJESTA, ZEMLJOPISNE KARTE (KARTOGRAFSKA GRAĐA)

Za ovu grupu građe vrijedi isto što i za AV građu; vrlo malobrojna s tendencijama porasta u budućnosti.

Poslije uspostavljanja novog teritorijalnog ustroja svaka županija izdala je svoju zemljopisnu kartu. Karte se popisuju u (jedinstvenu, za cjelokupni knjižni fond) inventarnu knjigu zemljopisnih karata s naznakom CAP (CAPRONCENSIS). Od 1996. god. kada su nabavljene dvije županijske karte ovaj dio slabo se popunjavao. Planovi grada i okolnih općina ne popisuju se posebno, nego se kao sitni tisak odlažu u zasebnu kartonsku kutiju. Knjižnica za sada ne provodi stručnu obradu ove vrste građe, ali za očekivati je popunu tog dijela fonda i obradu u skladu s postojećim standardom.

SLIKOVNA GRAĐA

Ovaj dio građe zavičajne zbirke obuhvaća 27 umjetničkih slika (u rasponu od diletantskih radova pa do vrlo lijepih i umjetnički kvalitetnih ostvarenja naših zavičajnih slikara), dvije fotografije velikih dimenzija (na panoima) domaćih književnika, Frana Galovića, čije ime nosi naša knjižnica i Mihovila Pavleka Miškine.

Sedamnaest je likovnih mapa (crteži, serigrafije, grafike) poznatih imena kao što su Ivan Večenaj, Ivan Lacković Croata, Franjo Dugina...

Fotografije su daleko najbrojnije u ovoj grupi građe. Najveći dio (u trinaest albuma) s preko 1000 jedinica, prikazuje sve značajnije događaje iz bogate kulturne djelatnosti naše knjižnice u razdoblju od 1991. do 1998.g.

Fotografije su djelomično obrađene - nose oznake mjesta, vremena, događaja i prikazanih osoba. Drugi dio, s oko 300 jedinica pretežno crnobijelih fotografija još nije popisani i stručno obrađen. (Uglavnom se odnose na Knjižnicu i grad, a prikazuju najrazličitija zbivanja i ljude iz bliže i dalje prošlosti. Među njima ima i dokumentarno i umjetnički vrlo vrijednih fotografija).

Razglednica ima oko 170, a prikazuju grad i širu okolicu. Grupu najstarijih čini 39 razglednica s početka stoljeća i iz međuratnog perioda. Najbrojnije su one novije koje prikazuju Koprivnicu unatrag dvadeset i pet godina. Najstarija je razglednica iz 1907.g. I ova grupa građe čeka na stručnu obradu (prvi korak je učinjen ostvarenjem inventarne knjige).

Autorske prigodne čestitke, čestitke s reprodukcijama domaćih slikara naivaca te čestitke s motivima stare Koprivnice također ulaze u ovu grupu građe, a ima ih oko 70 jedinica.

POLUPUBLICIRANA GRAĐA

Od brojne i raznorodne građe u ovoj skupini, naša zavičajna zbirka sadrži dva magistarska i dva diplomatska rada, te 14 naturalnih radnji zavičajne tematike.²² Kataloga izložbi i

priredbi (od 1969. do danas) ima preko 500 jedinica, a prate bogatu izlagačku djelatnost gradske Galerije, galerije Hlebine te ostalih izložbenih prostora u gradu i drugdje gdje su izlagali naši domaći umjetnici. Uloženi su u registratore, kronološki i s oznakom izložbenog prostora.

Za razliku od ove građe, sređene u registratore još je mnoštvo materijala u kartonskim kutijama i čeka na selekciju i daljnju obradu. To su razni materijali sa sjednica nekadašnjeg SIZ-a za kulturu, statuti, izvještaji o radu, prospekti, propagandni materijal naših poduzeća, dokumentacija nekih KUD-ova i sl.

Ovdje su i prikazi knjiga iz Knjižnice za lokalni radio (od 1986.g. do danas) uloženi u registratore i fascikle, a također i novinski isječci o Knjižnici i preporuke za čitanje u lokalnom tisku (od 70-ih do danas).

Tu su također zapisnici sa sjednica i sastanaka raznih društava i dokumentacija Knjižnice. Tekstovi iz različitih novina i časopisa o zanimljivostima i aktualnostima zavičajne tematike fotokopiraju se i ulažu u hemeroteku koja se vodi od 1996.g.

Ukratko, ovo mnoštvo građe tek treba biti selekcionirano i inventarizirano, a potom i stručno obrađeno.

EFEMERNA GRAĐA

I ovo je jedna brojna i raznorodna skupina zavičajne građe. Sadrži plakate, letke, cjenike, pozivnice, upute za korištenje proizvoda, recepte, kalendare... Pozivnice datiraju od 1973.god. pa do danas i ima ih preko 600 komada. Uredno su uložene u registratore kronološkim redom. Plakati su također brojni, oko 1400 jedinica, a govore o bogatoj kulturnoj aktivnosti Knjižnice te raznih drugih ustanova i društava. Složeni su po UDK skupinama i vodoravno uloženi u pretince metalnog ormara ladičara, kao i kalendari i leci.

Recepti, cjenici, upute za korištenje, najčešće u obliku brošura, uloženi su u kartonske kutije (najbrojniji su oni od "Podravke") i čekaju na daljnju stručnu obradu.

2.3. NABAVA I OBRADA

Fond zavičajne zbirke najvećim dijelom sačinjavaju pokloni autora zavičajnika, pojedinca, izdavača, različitih ustanova i radnih organizacija, a u novije vrijeme Gradskog poglavarstva.

Nabavi, kao vrlo značajnom segmentu u izgradnji zavičajnog fonda naša je Knjižnica sustavnije pristupila tek u novije vrijeme, mada se već krajem 70-ih²³ ozbiljno pripremala za prikupljanje te građe.

Danas posao nabave uglavnom vodi čovjek zadužen za sveukupnu nabavu, uz sugestije ravnatelja i ostalih informatora budući da nemamo voditelja zbirke koji bi se tome detaljnije posvetio. Kupuje se u redovitoj akviziterskoj ponudi i preko antikvarijata.²⁴ Od veljače 1986.

god. Knjižnici "Koprivnička tiskara" dostavlja obvezatni primjerak (tu ne ulazi cjelokupna tiskana produkcija, već samo dogovorena građa). Kao županijskoj knjižnici, prema zakonu²⁵ trebali bi nam svi izdavači s područja županije slati obavezatni primjerak, ali to ni do danas nije realizirano. Uglavnom, nabava iziskuje osmišljeniju i sustavniju koncepciju, ozbiljan angažman, što pri trenutnoj situaciji, kada još nema voditelja zbirke nije ostvarivo. Što se tiče obrade raznorodne građe zavičajne zbirke za sada se formalno i stručno obrađuju samo monografske publikacije prema pravilniku za izradu abecednog kataloga Eve Verone²⁶ i prema ISBD(M) te izvodu iz UDK Janka Živkovića,²⁷ te AV-građa po ISBD(NBM)²⁸. Već je ranije spominjano da se serijske publikacije stručno ne obrađuju (vode se u kartoteci koja ima funkciju abecednog kataloga). Isto vrijedi za rukopisnu, kartografsku, slikovnu i efemernu građu te polupublikacije.

2.4. SMJEŠTAJ, ČUVANJE, ZAŠTITA

Zavičajna zbirka nalazi se u sklopu studijskog odjela u omanjem spremišnom prostoru. Sam prostor je skučen, suh, ali bez mogućnosti provjetravanja. U donjem dijelu nalaze se drvene police na kojima je smješten veći dio monografske građe, dok su u galerijskom dijelu police s periodikom te dio efemerne građe i kutije s još neselektiranom i nesređenom građom.

Većina monografija je omotana, tj. zaštićena plastičnom folijom. Periodika je povezana i po abecednom redu smještena na police (samo tri naslova) lokalnog tiska uloženo je u kartonske omote i vodoravno smješteno).²⁹ Dio građe (razglednice, cjenici, fotografije, prospekti, karte) nalazi se u kartonskim kutijama s natpisima o sadržaju. Hemeroteka je smještena u metalnom ormaru ladičaru u dijelu s oznakom CAP (CAPRONCENSIS); novinski materijal se fotokopira, bilježi datum i izvor te ulaže u košuljice abecednim redom). Pozivnice i katalozi su u registratorima na galeriji (kronološki poredani), a plakati, leci, mape i kalendari u prostoriji periodike (nasuprot zavičajnoj zbirci) u pretincima ladičara.

Mogućnosti korištenja građe, koja se ne posuđuje izvan knjižnice, zadovoljavajuće su; može se čitati u čitaonici studijskog odjela ili fotokopirati u prostoru Knjižnice. Sa smještajem i zaštitom možemo tek djelomično biti zadovoljni. Glavni nedostatak prostora zavičajne zbirke je "nevidljivost" i nedostupnost korisnicima jer nema izravnog doticaja s građom, a veliki je hendikep i nedostatak djelatnika koji bi se bavio samo zavičajnom građom. U planu je proširenje³⁰ Knjižnice u potkrovlje gdje bi zavičajna zbirka dobila prostor kakav joj s pravom pripada, adekvatnu zaštitu i smještaj u staklene ormare.

2.5. INFORMIRANJE O ZBIRCI

Osnovne informacije o zavičajnoj zbirci daju katalozi: kataložni listići sa dodatnom oznakom CAP ulažu se u abecedni, stručni, naslovni i centralni katalog Knjižnice te posebni abe-

cedni katalog za zavičajnu zbirku sa oznakom CAP. (Tu su i neki posebni katalozi u kojima se mogu naći informacije o zavičajnoj građi kao što su katalog muzikalija i katalog s publikacijama tiskare Vošicki. Zasebni abecedni katalog ima i spomenička zbirka "Brozović"). Povremeno se radila i predmetna obrada knjižnične građe međutim se s tim stalo, a zatim početkom 90-ih nastavilo s anotacijama knjiga koje ulaze u fond studijskog odjela i zavičajne zbirke³¹ kao temelj za budući predmetni katalog. Važan izvor informiranja su i bilteni pri-nova (izrađuju se od 1997.), koji donose osnovni kataložni zapis o cjelokupnoj novoj građi u Knjižnici. Građa zavičajne zbirke nosi oznaku CAP.

Napravljen je i kalendar godišnjica značajnih zavičajnih stvaratelja kao pomoć kod priređivanja izložbi.

Popularne su informacije putem izložbi, radija te preporuke za čitanje u lokalnom listu "Glas Podravine i Prigorja".

2.6. SPECIFIČNOST ZBIRKE

Ono što daje pečat i važnost te iznimnu vrijednost zavičajnoj zbirci spomenička je zbirka "Brozović", nazvana tako po svom vlasniku, dr. Leanderu Brozoviću³² (po struci veterinaru), osnivaču koprivničkog muzeja, strastvenom bibliofilu i osobi širokih kulturnih interesa koja je višestruko zadužila našu sredinu.

Otkupljena 1978., ova dragocjena zbirka tek je tijekom 1992./93. inventarizirana i stručno, kompjuterski obrađena.³³ Sadrži literaturu iz gotovo svih područja, a najbrojnija su književna i djela iz povijesti, kako svjetske tako i domaće.

Većina od ukupno 1010 svezaka knjiga i 24 naslova uvezenih časopisa nosi naljepnicu "EX LIBRIS DR. LEANDER BROZOVIĆ".³⁴

Obzirom da se radi o starim i rijetkim knjigama odmah se pristupilo zaštiti pa su najugroženije i najvrednije knjige dane na restauraciju pri Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. To su ujedno i najstarije knjige koje posjeduje naša Knjižnica: "**Historia Panonica sive Hungaricarum decades**" autora Marka Antonija Bonfinija iz 1606., tiskana u Hannoveru. Ovom izdanju Bonfinijevog djela priložen je i spis o Mohačkoj bitci **Stjepana Brodarića**, povjesničara, diplomat i humanista koji potječe iz našeg kraja (rođen je 1480. u koprivničkom prigradskom naselju Herešinu) tako da ovo djelo ima i veliko značenje za našu zavičajnu povijest. Tu je zatim još jedna knjiga iz 17. stoljeća: "**Pferd Schatz**" **John. Christoph Pintersa** iz 1688. (na njemačkom jeziku, a govori o uzgoju konja). U rang knjiga spomeničke vrijednosti ide rukopisna veterinarska ljekaruša anonimnog autora iz **19. stoljeća** također na njemačkom jeziku: "**Colligirte probate Mittel vor allerlen krankheiten derer Pferden**" Osim ovih, još tri knjige iz 18. st. spadaju među najstariju građu Knjižnice, a to su: "**De regno Dalmatie et Croatiae**" (**Beč, 1758.**) **Ivana Lučića**, "**Historia regni Hungariae**" **Miklosa Istvanffyja iz iste 1758.** te "**Historiarum cathedralis ecclesiae zagrabiensis-partis primae**" **Baltazara Adama Krčelića (Zagreb, 1770.)**. Tri potonje knjige, kao i dobar dio ostalih, dane su na uvez lokalnom knjigoveži³⁵ čime je provedena dodatna zašti-

ta (uz omatanje plastičnom folijom što je uobičajena praksa u našoj Knjižnici).

Knjige su dobile zasebno mjesto u zaključanim staklenim ormarima u sklopu studijskog odjela, pa je sama zbirka na taj način dostupnija pogledu korisnika od ostale zavičajne, dok je korištenje, naravno, dozvoljeno isključivo u prostoru odjela. (Šest najstarijih gore spomenutih knjiga pohranili smo na čuvanje u sef banke i izlažemo ih u posebnim prigodama, kao što je "Mjesec hrvatske knjige" ili neka druga svečana zbivanja u knjižnici).

Za najstariju knjižnu građu zbirke "Brozović" (od 1606. do 1900.) izrađena je bibliografija³⁶ te se na taj način širu javnost upoznalo s dijelom ovog bogatog i izuzetnog fonda. Periodika još uvijek čeka na stručnu obradu, a i dio rukopisne i slikovne građe (razglednice i fotografije).

Veliko značenje imaju djela koja govore o zavičajnoj odnosno koprivničkoj povijesti, a to su: **"Štatut slob. i kralj. grada Koprivnice"**, tiskan 1885. u tiskari prvog poznatog koprivničkog tiskara Tita Kostinčera te drugi istovjetan, tiskan 1898. u tiskari **G. Neuberga u Križevcima**, zatim **"Hrvatska Podravina"** (Zagreb, 1933.) Rudolfa Horvata i **"Povjest Hrvatske"** (Petrinja, 1904.) u sklopu koje se nalaze podaci o gradu. (Sam L. Brozović ostavio je mnogo zabilježki u knjigama iz hrvatske povijesti uz dijelove koji spominju Koprivnicu i koprivničku povijest kao što su primjerice **"Spomenici hrvatske krajine"** Radoslava Lopašića (1884.-1885.).

3. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Veliki zamah što ga je naša zemlja doživjela tijekom svoje novostečene samostalnosti odrazio se vidno i u kulturi. Ponovno oživljuje zaboravljeno nacionalno blago, a izdavačka i knjižnična djelatnost tu igraju izuzetno važnu ulogu.

Konkretno, novi teritorijalno-politički ustroj uzdigao je našu Knjižnicu na rang županijske matične, ubrzavši njezin razvitak i napredak, ali suočivši je i s novim i složenim zadacima. U novoj situaciji našla se i zavičajna zbirka koja upravo u ovom razdoblju dobiva na značenju-posvećuje joj se veća pažnja, kontinuirano popunjava i sređuje fond, radi se na njezinoj popularizaciji...(pokazalo se da trendovi globalizacije ne umanjuju značenje lokalnog). Predstoji još mnogo sistematskog i ozbiljnog rada. Treba razmišljati o mogućnosti uključivanja stručnjaka i poznavatelja zavičaja koji bi svojim savjetima i iskustvom pomogli pri izgradnji zavičajnog fonda. Dobro obrađen fond osnovni je preduvjet za korištenje zbirke i informacije o njoj pa se nameće potreba za izradom predmetnog kataloga i bibliografije, a u dogledno vrijeme i centralnog kataloga zavičajne građe. To će biti moguće tek dodatnom kompjuterizacijom i uspostavom lokalne mreže kada cjelokupni knjižni fond uđe u bazu podataka. Važno je i pitanje djelatnika koji bi barem dio radnog vremena posvetio samo zavičajnoj zbirci dok pitanje prostora očekuje rješenje u skoroj budućnosti.

Literatura:

1. Bijač, Enerika: Studijski odjel Gradske knjižnice i čitaonice - Koprivnica u funkciji dostupnosti publikacija// Vjesnik bibliotekara Hrvatske (dalje VBH) (1986.), 1-4, 143-145.
2. Bijač, Enerika: Za suvremeno bibliotekarstvo u Koprivnici// Podravski zbornik (1987.), 43-51.
3. ISBD (M): Međunarodni standardni bibliografski opis omeđenih publikacija// prevela Marine Teuber/. - 2. izd. Zagreb: HBD, 1980.
4. ISBD (NBM): Međunarodni standardni bibliografski opis neknjiževne građe. - Zagreb: HBD, 1981.
5. Kraš, Marijan: Warasdimiensia - zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice "Sloboda" Varaždin// VBH (1971.), 1-2, 100-103.
6. Loborec, Božena - Feletar, Dragutin: Bibliotekarstvo u općini Koprivnica// Podravski zbornik (1986.), 87-100.
7. Mesić, Đurđa: Praksa zavičajnih zbirki u Jugoslaviji i svijetu// Informativni bilten Kulturno - prosvjednog sabora Hrvatske, 1 (1985) 1, 12-16.
8. Mesić, Đurđa: Građa i informacije u zavičajnim zbirkama narodnih knjižnica i načini prikupljanja// Informatologija Jugoslavica 20. 1988., 209-217.
9. Mesić, Đurđa: Stanje zavičajnih zbirki i mogućnosti njihova razvoja// VBH, 31 (1988.), 1-4, 209-210.
10. Peić, Ilija: Zavičajna zbirka Narodne knjižnice "Petar Preradović" Bjelovar. - Bjelovar: Prosvjeta, 1996.
11. Sabolović - Krajina, Dijana - Štambuk, Anica - Strmečki, Josipa: Ex libris dr. Leander Brozović// Podravski zbornik (1993./94.), 171-179.
12. Sabolović - Krajina, Dijana - Ernečić, Ljiljana: "Iščitavanje Koprivnice": projekt suradnje narodne i srednjoškolske knjižnice u korištenju zavičajne zbirke// Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Zbornik radova. - Crikvenica, 1994., 121-122.
13. Sabolović - Krajina, Dijana: Uz 150 godina knjižničarstva u Koprivnici (1845. - 1996.)// Podravski zbornik (1996.), 95-101.
14. Šegota - Novak, Mario: Zavičajna zbirka Naučne biblioteke Rijeka// Informativni bilten Kulturno - prosvjetnog sabora Hrvatske, 1 (1985.), 1, 21-23.
15. Tadić, Katica: Rad u knjižnici. - Opatija: Naklada Benja, 1994.
16. UDK - Univerzalna decimalna klasifikacija: shema za stručni raspored u narodnim knjižnicama/ redaktor sheme, autor uvoda, uputa i napomena Ljerka Filaković. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1985.
17. Verona, Eva: Pravilnik i priručnik za izradu abecednih kataloga. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1970-1986. Dio 1: Odrednice i redalice. Dio 2: Kataložni opis.
18. Vuković - Mottl, Sma: Zavičajna zbirka// VBH, 21 (1975.), 1-4, 17-25.
19. Vuković - Mottl, Sma: Zavičajne zbirke SR Hrvatske// VBH, 22 (1976.), 1-4, 45-53.
20. Vuković - Mottl, Sma: Formiranje zavičajnih zbirki u narodnim knjižnicama s osvrtom na stanje zavičajnih zbirki u Hrvatskoj// Informativni bilten Kulturno - prosvjetnog sabora Hrvatske, 1 (1985.), 1, 16-18.
21. Zakon o knjižnicama// Narodne novine. 105 (1997.)

Bilješke:

1. Loborec, B., Feletar, D.: Bibliotekarstvo u općini Koprivnica. Podravski zbornik 1986., str. 87
2. Sedamdesetih godina, nakon donošenja Minimuma standarda za narodne knjižnice u kojima se navodi da svaka narodna knjižnica treba prikupljati zavičajnu građu i naša je Knjižnica otpočela s tom praksom.
3. Ibid. str. 92. Za otvaranje ove knjižnice veliku zaslugu imao je poznati tiskar i knjižar, prije rata vlasnik Posudne knjižare, Vinko Vošicki, koji je u to vrijeme bio predsjednik Doma kulture.
4. Ibid.
5. Ibid.
6. Vuković-Mottl, S.: Zavičajna zbirka. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 21 (1975.) 1-4, str 17-25
Vuković-Mottl, S.: Zavičajne zbirke SR Hrvatske. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 22 (1976.) 1-4, str 45-53
7. Bilibusna služba djeluje od 1979 g.
8. Vuković-Mottl, S.: Zavičajna zbirka. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 21 (1975.) 1-4, str 17-25
9. Ibid.
10. S knjižnicama županijskih gradova, Đurđevcom i Križevcima s kojima smo od 1995. god. u novoj adminis-

trativnoj jedinici dogovorili smo sljedeću suradnju. Na kraju godine šalju nam fotokopije inventarnih knjiga sa svojom zavičajnog građom tako da imamo uvid i ne dupliciramo svoj fond s njihovom sekundarnom građom.

11. Na kraju 1985. god. zavičajna zbirka ima skromnih 155 knjiga.
12. E. Bijač: Za suvremeno bibliotekarstvo u Koprivnici. Podravski zbornik 1987.
13. Informativni bilten Kulturno-prosvjetnog sabora Hrvatske, 1 (1985.): Vuković-Mottl, S., Mesić, Đ., Šegota-Novak, M.
14. Od toga su iznimke pojedini časopisi obrađeni kao knjige jer sadrže značajne priloge nekih zavičajnika.
15. Od 1990. g. Knjižnica nosi njegovo ime.
16. Od 1983.-1988. god. vodila se inventarna knjiga svih časopisa, međutim se od toga odustalo.
17. Tadić, Katica: Rad u knjižnici. Opatija: Naklada Benja, 1994., str. 161
18. Mesić, Đ.: Građa i informacije u zavičajnim zbirkama narodnih knjižnica i načini prikupljanja. - Informatologia Yugoslavica 20, 1988., str. 213
19. Od 1984. god. AV graša upisuje se u inventarnu knjigu.
20. CD-ROM-ove inventariziramo i obrađujemo (od 1994. god) prema ISBD(NBM).
21. U siječnju 1997. god. Knjižnica je dobila na dar videokameru pa se od tog vremena snimaju značajnija kulturna zbivanja.
22. Ovi su radovi nastali kao produkt suradnje knjižnice i čitaonice "F. Galović" i srednjoškolske knjižnice. Vidi: Proletna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: zbornik radova. - Crikvenica, 1994.
23. Tada je naime otkupljen velik dio zbirke "Brozović". Vidi: D. Sabolović Krajina, A. Štambuk, J. Strmečki: Ex libris dr. Leander Brozović. Podravski zbornik 1993./94.
24. Na taj način pribavljen je određeni broj razglednica stare Koprivnice i pojedina djela F. Galovića.
25. Zakon o knjižnicama, NN 105/97
26. Verona, E.: Pravilnik i priručnik za izradu abecednih kataloga. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1970.-1986.
Dio I: Odrednice i redalice
Dio II: Kataložni opis
27. Živković, J.: Stručni katalog: izvod iz Univerzalne decimalne klasifikacije. Zagreb: Matica Hrvatska, 1968. (Posebna izdanja)
28. ISBD(NMB): međunarodni standardni bibliografski opis neknjižene građe. Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993. (Povremena izdanja HBN-a knj. 10).
29. Zahtjevan i skup posao na uvezivanju novina tek predstoji
30. Upravo je u toku adaptacija prizemlja - dječji i odjel za odrasle, a predviđa se adaptacija tavanskog prostora gdje bi se u posebnu dvoranu smjestila zavičajna zbirka. Sve naravno, ovisi o financijama.
31. Kako se zavičajna zbirka "CAP" nalazi u sklopu studijskog odjela informator (tog odjela) anitora pristigli građu: kratke bilješke o sadržaju se pišu na poledinu kataložne kartice o oznakom "pr" tj. za predmetni katalog.
32. O L. Brozoviću pisali su u Podravskom zborniku iz 1978. g. D. Feletar u tekstu "Dr. Leander Brozović kao povjesničar Koprivnice i Podravine" i R. Orban: "Znanstveni rad dra Leandera Brozovića na području povijesti veterinarstva".
33. Za formalni opis građe koristio se ISBD(M), te "Pravilnik i priručnik za izradu abecednih kataloga" E. Verone (Prvi i drugi dio).
O zbirci s aspekta knjižnične struke pisala je D. S. Krajina u Podravskom zborniku iz 1993./94. u tekstu "Ex libris dr. Leander Brozović" str. 171-179.
34. Valja reći da je u Knjižnici završio tek dio ostavštine L. Brozovića, tako da ne postoji cjelovit popis ove vrijedne privatne knjižnice.
35. Ovdje su se desile neke nepoželjne izmjene od strane knjigoveže, pa su pojedini svesci časopisa uvezeni zajedni, čime se broj na polici ne slaže sa inventarnim brojem u knjizi, a originalni izgled je narušen. Ovo je pouka za ubuduće: uvez prepustiti stručnjacima.
36. D. Sabolović Krajina, A. Štambuk, J. Strmečki: o.c., str 180-196.
U planu je objaviti bibliografiju za građu od 1900. do 1960. god te za periodiku

Josipa Strmečki

“Capronciensis” - Heimatsammlung in der Bibliothek “Fran Galović” in Koprivnica

In diesem Beitrag wird die Gründung der Heimatsammlung “Capronciensis” sowie die neuere Geschichte (die Nachkriegszeit) der Bibliothek “Fran Galović” behandelt. Dargestellt werden die aktuellen Entwicklungen im Lichte der Veränderungen, zu denen es bei der Umwandlung aus einer Gemeinde- in die Regierungsbezirksbibliothek kam. Hingewiesen wird auf die Probleme, aber auch auf ihre Lösungen, und zwar auf der Ebene der Bibliothek selbst, als auch durch die Einbeziehung anderer Institutionen.